

Politický extremismus

Základní pojmy

Jan Dočkal, David Lebeda

Co je politický extremismus?

- Jev, který se kterým se setkáváme stále častěji
- Jev, který je ohrožující, destabilizující, často s tragickými důsledky

Různé definice

Jednotná definice neexistuje!

MV ČR:

Vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.

Extremistické postoje jsou způsobilé přejít v aktivity, které působí, ať již přímo, nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko-ekonomický systém, tj. snaží se nahradit demokratický systém systémem nedemokratickým (totalitním nebo autoritářským režimem, diktaturou, anarchií)

(<http://www.mvcr.cz/extremis/2002/2.html>)

Česká bezpečnostní informační služba (BIS):

Krajně vyhrocené, demokracii nepřátelské postoje a ideologie, související aktivity, jevy a jejich nositelé.

S extremismem se setkáváme na pravém i levém konci politického spektra. Odtud se za určitých okolností a vhodných podmínek může šířit do celé společnosti, vyústit v násilné akce, zaměřené na destabilizaci a následné odstranění demokratického společenského řádu.

(http://www.bis.cz/a_ismy.html)

Německý spolkový úřad na ochranu ústavy:

Jakákoli ideologie či politické uskupení nepřátelské demokracii a ústavě. ideologie popírající demokratické základy společnosti nebo elementární lidská práva a svobody, jejich konečným cílem je nastolení nedemokratického režimu, resp. diktatury.

(Charvát: Současný politický extremismus a radikalismus)

Praktická definice (Policie ČR)

Verbální, grafické, fyzické a jiné aktivity spojené zpravidla:

- *s vyhraněným ideologickým nebo jiným kontextem, které vyvíjejí jednotlivci nebo skupiny osob,*
- *s názory výrazně vybočujícími z všeobecně uznávaných společenských norem,*
- *se zřetelnými prvky netolerance, zejména rasové, národnostní, náboženské nebo jiné nesnášenlivosti, a které útočí proti demokratickým principům, společenského uspořádání, životu, zdraví, majetku nebo veřejnému pořádku*

(Chmelík: *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*)

Shrnutí

Extremismus:

- Ideologie (ideový základ) a z ní vyplývající postoje a aktivity.
- Usiluje o změnu společenského (politického) uspořádání, je nepřátelský a ohrožující demokracii, směřuje k totalitnímu, nedemokratickému systému.
- Obsahuje prvky netolerance a nesnášenlivosti, zejména rasové, národnostní, náboženské, jiné (gender, sexuální orientace..).
- Objevuje se na pravém i levém křídle politického spektra.
- Vybočuje z uznávaných společenských norem a právního řádu.
- Extremistické aktivity mohou být verbální, grafické, fyzické, jiné.
- Ohrožuje lidská práva, život, zdraví, majetek, veřejný pořádek.

Některé další pojmy

Extrém z lat. *extremus* „nejvzdálenější“ „nejkrajnější“. V politické teorii označuje takovou pozici na pomyslné politické škále, která je nejvíce vzdálená od politického středu.

Radikalismus (často je zaměňován s extremismem): z lat. *radix*, „kořen“.

- Radikalismus je jednání či řešení, které „jde ke kořenu“. má prvky extremismu, ale nevybočuje z ústavních pravidel.
- V 18. a 19. století byl pojem „radikální“ spojen v západní Evropě zejména s hnutím za rozsáhlé liberální a sociální reformy.
- Dnes – radikální ekologové, „Ne základnám“, hnutí za práva otců, proti potratům, zemědělci atd.

Příčiny extremismu

**Extremismus je antropologickou konstantou.
Provází celé dějiny lidstva.**

- **Sociálně psychologické aspekty**
- **Politické aspekty**
- **Stav společnosti (ekonomický, sociální, morální)**
- **Vnější vlivy**

Sociálně psychologické aspekty

- **Mentální dispozice, která je aktivována nespokojeností s určitými projevy společenského života.**
- **Společným jmenovatelem je frustrace (Nakonečný)**
- **Sociální skupiny a jejich hierarchie**
- **Skupinová hloupost**
- **Fanatismus**

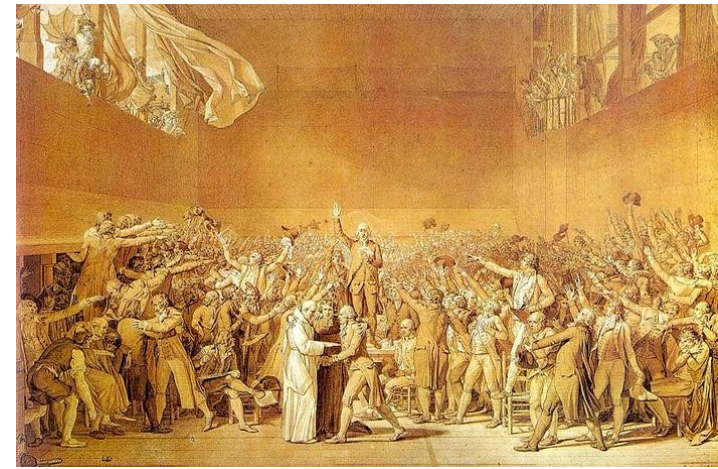
Fanatismus.

Kromě hlouposti, bezduché lhostejné poslušnosti, plnění povinností a vykonávání rozkazů ze strachu, nebo snahy získat výhody se při páchání zla často setkáváme s fanatickým zaujetím.

(Gunter Hole *Fanatismus*, Portál, Praha 1998).

- ***Fanatismus je „horlivá a účinná forma agrese, která je nositelem (např. fanatikem pro pravdu) převážně pozitivně motivovaná, ideologicky odůvodněná, a přesto často řízená závistí a nenávistí“.***
- ***Fanatismus je „přehnaně náruživá všechny síly, schopnosti a zájmy člověka totálně aktivující a uchvacující oddanost ctnostnému společenskému úkolu, přičemž při úsilí o radikální uskutečnění tohoto cíle není brán ohled na jiné povinnosti a k poražení protivníka se při subjektivně dobrém svědomí sahá bezohledně k veškerým prostředkům boje, i k těm zavrženíhodným“.***

Politické aspekty

Pravice a levice

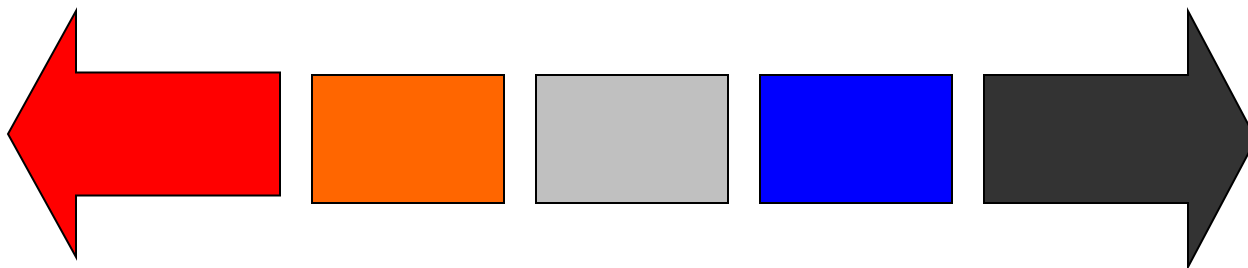
Pojmy mají své historické kořeny v období Velké francouzské revoluce. Při zasedání generálních stavů na počátku revoluce seděli představitelé šlechty a duchovenstva podporující existující režim napravo od krále, radikálové a představitelé třetího stavu usilující o změnu nalevo.

Oba pojmy později vstoupily do politické teorie a mají svoji umírněnou a extrémní podobu.

- GUE/NGL:** Skupina konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice
- PES:** Skupina sociálních demokratů v Evropském parlamentu
- GREENS/EFA:** Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance
- ALDE:** Skupina Aliance liberálů a demokratů pro Evropu
- EPP-ED:** Skupina Evropské lidové strany (Křesťanských demokratů) a Evropských demokratů
- UEN:** Skupina Unie pro Evropu národů
- IND/DEM:** Skupina nezávislých/demokracie
- ostatní**

Pravolevá osa politických postojů

Ultra levice   Levice   Střed   Pravice   Ultrapravice

Extrémní (ultra) pravice:

- **Odmítá rovnost všech lidí, pohrdá principem lidských a přirozených i práv a demokratického ústavního státu, popření individualismu, práv a svobod jednotlivce,**
- **Projevuje se jednostranným vyšším hodnocením vlastního „etnika. „rasy,, „národa“ či jiné skupiny**
- **Je zaměřen proti skupinám, které se odlišují (nenávisť k cizincům, příslušníkům etnických a jiných menšin – Romům, Afroameričanům, Židům homosexuálům,...).,**
- **Násilí se dostává do popředí a s tím související militarismus (uspořádání státu dle vojenských pravidel, vůdcovský princip, atd.),**

Příklady: fašismus, nacismus, nacionalismus, fundamentalismus

Extrémní (ultra) levice:

Dva základní proudy – anarchistický a komunistický

- **Levicově extremistické doktríny zdůrazňují fundamentální lidskou rovnost, kterou vztahují na všechny oblasti života. Nejen pro komunisty (marxisty) je to především oblast vlastnictví. U komunismu je navíc zásadou rovnosti překryta idea individuální svobody.**
- **Proklamují nastolení nové formy zřízení, které je charakteristické „rozhodováním lidu“ na nižších úrovních, které je representováno např. diktaturou proletariátu, nebo bezvládnou (anarchistickou) společností**
- **Souhlasí s násilím jako revoluční formou boje k prosazení vlastní vize společnosti. S tím souvisejí i vize revolučního převratu nebo dlouhodobějších revolučních změn.**

Ideové proudy: anarchismus, marxismus-leninismus (bolševismus), trockismus, stalinismus, maoismus

Druhy extremismu

Podle politické orientace :

- Pravicový extremismus
- Levicový extremismus

Další projevy:

- Náboženský
- Ekologický
- Nacionalistický
- Rasový
- Divácké násilí

Metody extremismu

- Populismus a propaganda
Způsob jak oslovit lid a získat stoupence
- Terorismus
Použití násilí, nebo výhružka násilím pro dosažení politických cílů. Zastrahování, vydírání

Propaganda

Zásady propagandy:

- **Jednoduchost.** Propagované poselství musí být tak jednoduché, aby je co nejnáze a nejrychleji pochopil co největší počet lidí.
- **Oslovení emocí.** Čím jednodušší, prostší je sdělované poselství, čím méně obsahuje podrobností, které by mohly být důvodem k zamyšlení, tím víc musí oslovovat sympatie, antipatie, lásku, sexualitu, nenávisť, závist, strach a úzkost
- **Oslovení představivosti.** Pohyblivé barevné obrazy kombinované s patřičnými zvuky, např. s ostrou výhružnou hudbou, rytmem imitující pochod dobyvatelské armády.
- **Neustálé opakování téhož** je nezastupitelnou součástí propagandy. Dobře udělaná propaganda, ovlivňující populaci dostatečně dlouhou dobu, propaganda s monopolem sdělovacích prostředků a říkající lidem, co chtějí slyšet, bývá zázračně úspěšná.

Extremismus a demokracie

- **Demokracie nemá dostatek účinných obranných mechanismů, aby se ubránila všem škodlivým jevům.**

Kdyby je měla stala by se totalitou. (Chmelík)

"Demokracie je nejhorší forma vlády, až na všechny ty ostatní formy vlády, které byly občas vyzkoušeny." (Winston Churchill)

Literatura:

DANICS, Štefan. *Extremismus*. Praha : Triton, 2003. 62 s

ISBN 80-7254-454-3

FIALA, Petr (ed.). *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno : Masarykova univerzita, 1998. 303 s.

ISBN 80-210-1798-8.

CHARVÁT, J.: *Současný politický extremismus a radikalismus*

Praha 2007 ISBN 978 80-7367-098-6

CHMELÍK, J.: *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*,

Linde Praha 2001

CHMELÍK, J.: *Symbolika v extremistických hnutích*, Linde Praha 2003

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*.

Brno : Barrister a Principal, 2003. 655 s. ISBN 80-86598-45-4.

TOMEK, Václav; SLAČÁLEK, Ondřej. *Anarchismus*.

Praha : Vyšehrad, 2006. 672 s. ISBN 80-7021-781-2.